

Anna CAMPS (coord.). **Bases per a l'ensenyament de la gramàtica.** Barcelona: Graó, 2005, 183 p., 15 €

És ben sabut que existeix una gran confusió entre els docents pel que fa a l'ensenyament de la gramàtica, una activitat que tantes hores ocupa al llarg de l'escolarització, però que paradoxalment deixa un pòsit escàs. Coexisteixen als centres educatius finalitats, orientacions metodològiques, models de referència etc. diferents, àdhuc confrontats. Aquest ensenyament, d'altra banda, ha quedat desdibuixat amb els nous currículums, més discursius, i amb la crisi dels models comunicatius per a les llengües estrangeres. És per això, sens dubte, una excel·lent notícia que coneguts membres del sòlid equip d'investigadors

de Didàctica de la Llengua i de la Literatura de la UAB abordin amb rigor i des de molts angles aquesta problemàtica tan complexa, i que ho facin amb la intenció d'oferir les seves conclusions en ares d'una millora en l'ensenyament tant d'una llengua primera com d'una llengua segona o estrangera, conclusions que sorgeixen de la revisió crítica de les principals concepcions teòriques i de les darreres recerques sobre cadascun dels nombrosos aspectes implicats.

L'obra s'organitza entorn dels grans eixos següents: l'activitat metalingüística (cap. 1-3), els objectius de l'ensenyament gramatical (cap. 4), els continguts escolars i les teories lingüístiques (cap.

5) i, finalment, les metodologies d'ensenyament (cap. 6 i 7).

Com que aquest llibre, malgrat la seva relativa brevetat, ofereix una visió tan completa de la problemàtica, se'ns fa impossible donar compte del seu contingut, ni que sigui mínimament, en el poc espai de què disposem. Ens limitarem, doncs, a ressaltar-ne alguns punts.

Una qüestió de què lògicament es tracta en l'inici del llibre és la del significat atorgat al terme *gramàtica*. Com molt bé diuen els autors, hom l'usa com un concepte-parai-gua, tant si el marc és l'oració, el text o el discurs, sense oblidar que tota

denominació adquireix el valor que li assigna la teoria dins la qual s'insereix. Un dels objectius principals del capítol 1 és també delimitar l'extensió del concepte *metalingüístic*, adjectiu que s'aplica a noms com *activitat*, *capacitat*, *funció*, etc., segons la perspectiva adoptada. Val a dir que existeixen diferents nivells en la manifestació de l'activitat metalingüística, que va des d'una activitat no conscient a una de molt conscient i sistematitzada en models formals i termes tècnics, bo i passant per nivells intermedis.

El capítol 2 ofereix, entre altres coses, mostres d'investigacions alienes i pròpies (els autors s'integren dins el

Grup de Recerca sobre Ensenyament i Aprenentatge de Llengües de la UAB, que ha fet importants aportacions en aquest terreny) sobre quina idea es formen els alumnes dels conceptes gramaticals que reben, informacions necessàries perquè el professorat pugui encarar millor la seva feina. Aquestes representacions dels aprenents es detallen en el cas de l'adjectiu, del pronom, del complement directe i del subjecte.

Cal saber que el coneixement metalingüístic forma un *continuum*, els dos pols del qual estarien formats pel que s'ha denominat sovint la *gramàtica implícita* i la *gramàtica explícita*. Segons els tractadistes, «el pas dels coneixements implícits, latents, al reconeixement explícit d'aquests sabers i a la seva sistematització» es desencadena amb la mediació d'unes activitats de manipulació, d'observació, d'anàlisi, etc. L'ensenyament de la gramàtica (o de la morfosintaxi –aquest és el valor que se sol donar en el volum al terme–), doncs, es dibuixa com un espai d'interacció entre l'ús lingüístic i la reflexió metalingüística, amb la proposta d'activitats que han de permetre el pas de l'un a l'altra indistintament. El fet de tenir en compte aquests dos vessants durà els autors a proposar al final del llibre, i una mica com a colofó, el treball amb seqüències didàctiques, síntesi pràctica de les aportacions teòriques més ben valorades (la psicologia cognitiva, el socioconstructivisme...), ja que en les seqüències didàctiques l'ús lingüístic i la reflexió metalingüística s'alimenten mútuament i en elles la interacció durant el treball cooperatiu –que permet la

**PREMIS
DE NARRATIVA
DE LA CRÍTICA
I ELS LECTORS**

A peu per Mallorca,
Josep M. Espinàs

LLETRA D'OR

Les amnèsies de Déu,
Joan-Daniel Bezsonoff

PREMI SALAMBÓ

PREMI CREXELLS

Mistana, Núria Perpinyà

PREMI DE LA

CRÍTICA CATALANA

Pandora al Congo,
Albert Sánchez Piñol

PREMI CRÍTICA

SERRA D'OR

DE NOVEL·LA

Sis homes,

Josep M. Fonalleras

PREMI CRÍTICA

SERRA D'OR

DE NARRACIÓ

FELICITATS!

Generalitat de Catalunya
Institut de les Lletres Catalanes

verbalització de les observacions individuals— facilita justament avançar en l'emergència de la reflexió metalingüística compartida, en la construcció d'un saber allunyat de plantejaments merament transmissors.

És sabut que una de les dificultats de l'ensenyant és la manca de delimitació de l'objecte que cal ensenyar, ja que les nombroses aproximacions teòriques coexistents originen plantejaments sovint contradictoris. Per això és molt útil la breu i actualitzada panoràmica crítica sobre les teories lingüístiques més rellevants que ofereix el capítol 3, que acaba amb l'enumeració d'aquells elements que haurien de fonamentar l'anomenada *gramàtica pedagògica* («descripció de la llengua que té com a objectiu específic servir de suport a l'ensenyament i l'aprenentatge del seu ús»), en la qual s'aprofundeix en el capítol 5, on s'insisteix que els seus objectius han de ser diferents dels de la *gramàtica científica*, mentre que la *transposició didàctica* és un concepte encara útil per a explicar la selecció i l'adaptació de continguts científics a la realitat escolar, amb la qual es crea un coneixement intermedi entre el tècnic i el quotidià per a la satisfacció de les necessitats de l'ensenyament. El capítol 4 passa revista a quines són les concepcions del professorat sobre l'ensenyament de la gramàtica, un aspecte també especialment innovador. Tot seguit es comparen els diversos currículums de l'ESO de Catalunya, País Valencià i les Illes Balears, i es valora molt positivament el currículum valencià del 1992, ja derogat. A tall de curiositat, direm que el capítol es tanca

amb un interessant annex on se citen els «Principis pedagògics» en què Joan Bardina fonamentava la seva *Gramàtica Pedagògica de la Llengua Catalana* (1907) i que resulten d'allò més avançats per a la seva època.

En els dos darrers capítols (6 i 7) es revisen i es posen en contrast diferents models metodològics per a primeres i segones llengües. Podem veure la relació entre aquestes maneres d'ensenyar gramàtica i certs paradigmes científics predominants (conductisme, cognitivisme...). En el capítol 7 s'aposta, com hem anunciat, per les seqüències didàctiques, de les quals s'ofereixen exemples concrets i experimentats a secundària, classificats segons l'èmfasi que posin en la reflexió gramatical.

Llibre, doncs, riquíssim, dens en observacions penetrants, integrador de múltiples teories i perspectives (també tenint en compte els vèrtexs del triangle didàctic: el docent, el discent i el contingut), que assenta unes bases fermes sobre què és ensenyar i aprendre llengües (i, particularment, gramàtica), clara prova del profit que pot treure la docència de la ciència didàctica. El llibre esvairà molts interrogants al lector, però també li'n suggerirà de nous per a un debat que possibiliti plantejaments més i més ajustats sobre l'ensenyament de la gramàtica ara i aquí. Aconsellem, doncs, la lectura d'aquest estudi d'estudis que, per la lucidesa i la novetat, està cridat a constituir-se en un referent imprescindible per a l'aula i per a posteriors recerques.

Jaume Macià i Guilà

IES Ferran Casablanques de Sabadell